

**QORTI CIVILI
PRIM' AWLA**

**ONOR. IMHALLEF
JOSEPH ZAMMIT MC KEON**

Seduta tas-7 ta' Marzu, 2013

Citazzjoni Numru. 497/2010

St. Michael's Foundation for Education

kontra

V. Attard (Works) Limited [C-33136]

Il-Qorti :

I. Preliminari

Rat ir-**rikors guramentat** prezentat fit-13 ta` Mejju 2010 li jaqra hekk –

(i) *Illi l-Fondazzjoni rikorrenti kienet inkarigat lis-socjeta` intimata sabiex tezegwixxi xogholijiet fil-proprjeta`*

tal-istess Fondazzjoni gewwa San Gwann permezz ta' kuntratt ta' appalt datat 19 ta' Mejju 2008 (hawn anness u markat Dokument "A") ;

(ii) Illi permezz tal-imsemmi kuntratt, is-socjeta' intimata ntrabtet li sat-23 ta' Gunju 2009 tezegwixxi x-xogholijiet konsistenti fi provvista u installazzjoni ta' "feeder pillar", "cables" u apparat ancillari, u dana bil-patt stipulat fi klawnsola 1.8 tal-imsemmi kuntratt li f'kaz li s-socjeta' intimata tonqos li tikkompleta x-xogholijiet sat-23 ta' Gunju 2009, tehel penali ghad-dewmien ta' mija u hamsin ewro (€150) ghall-ewwel 30 gurnata u mitejn ewro (€200) sussegwentement ;

(iii) Illi sal-lum is-socjeta' intimata ghadha ma qdietx l-obbligazzjonijiet minnha assunti fl-imsemmi kuntratt kif jirrizulta mill-anness rapport tal-Engineer Joseph Cuschieri (hawn anness u markat Dokument "B") ;

(iv) Illi mid-data pattwita ghat-tlestija tax-xogholijiet skond l-imsemmi kuntratt sal-ahhar ta' April 2010 ghaddew tlett mija u erba' granet u ghalhekk il-penali tammonta ghal disa' u hamsin elf, mitejn u hamsin ewro (€59,250) ghal liema s-socjeta' intimata hija debitrice fil-konfront tal-Fondazzjoni rikorrenti ;

(v) Illi dan id-dejn huwa cert, likwidu u dovut u fir-rigward ta' liema s-socjeta' intimata m'ghandhiex eccezzjonijiet validi fil-ligi x'taghti ;

(vi) Illi minkejja diversi interpellazzjonijiet ghall-hlas tal-imsemmija penali, is-socjeta' intimata baqghet inadempjenti ;

(vii) Illi l-esponent jaf b'dawn il-fatti personalment.

Tghid ghalhekk is-socjeta` intimata ghaliex m`ghandhiex din l-Onorabbli Qorti in vista tal-premess u b`dispensa mis-smigh tal-kawza ai termini tal-artikolu 167 et sequitur tal-Kodici tal-Organizzazzjoni u Procedura Civili :-

(a) Tikkundanna lis-socjeta` intimata thallas lill-Fondazzjoni rikorrenti s-somma fuq imsemmija ta` disa` u hamsin elf, mitejn u hamsin ewro (€59,250) rapprezentanti penali kif stipulati fil-kuntratt ta` appalt datat 19 ta` Mejju 2008 ghal kull gurnata ta` dewmien.

Bl-imghaxijiet u bl-ispejjez tal-mandat ta` sekwestru kawtelatorju numru (sic) kontra s-socjeta` intimata li hija minn issa ngunta ghas-subizzjoni.

Rat il-lista tax-xhieda ndikati mill-kumpannija konvenuta u l-elenku ta` dokumenti esebiti mar-rikors guramentat.

Rat id-digriet taghha moghti fl-udjenza tal-24 ta` Gunju 2010 fejn, wara li kienet sodisfatta li l-kumpannija konvenuta kellha eccezzjonijiet validi x`taghti fir-rigward tat-talba attrici, tat lill-kumpannija konvenuta zmien ghoxrin (20) jum sabiex tipprezenta risposta guramentata.

*Rat ir-**risposta guramentata** prezentata fil-5 ta` Lulju 2010 li taqra hekk –*

1. Illi l-pretensjonijiet tal-fondazzjoni attrici huma nfondati fil-fatt u fid-dritt u ghandhom jigu michuda bl-ispejjez stante illi kienet il-fondazzjoni attrici li effettivamente kisret l-obbligi taghha taht il-kuntratt ta` appalt datat 19 ta` Mejju 2008 ;

2. Illi minkejja li l-imsemmi kuntratt jistipula illi x-xoghol kellu jitlesta sad-29 ta' Gunju 2009, rapprezentanti tal-fondazzjoni attrici kienu ta' sikwit iserrhu ras l-esponent illi ma kienx hemm ghagla ghat-tlestija tax-xogholijiet stante illi l-permess ghas-substation li maghha kellu jitqabbad il-cable de quo kien ghadu ma harigx. Fil-fatt, dan il-permess inghata biss f'Marzu 2010 mill-Awtorita' kompetenti kif jixhed "DOK. VA1" hawn anness ;

3. Illi n-nuqqas ta' urgenza ghat-tlestija tax-xogholijiet hija kkonfermata mill-fatt illi l-fondazzjoni attrici ma ghamlitx uzu mill-fakolta' lilha moghtija permezz ta' Klawzola Numru 1.9 ta' l-imsemmi kuntratt li tawtorizza lill-fondazzjoni attrici tikkummissjona terzi persuni biex ilestu x-xoghol, a spejjez tas-socjeta' konvenuta, f'kaz illi din tabbanduna x-xoghol ;

4. Illi inoltre, sa l-ahhar ta' Novembru 2009 is-socjeta' konvenuta kienet ghadha qed tircievi indikazzjonijiet mill-inginier imqabbad mill-fondazzjoni attrici fuq il-kuntratt, ossia d-ditta 'Camilleri and Cuschieri Consulting Engineers', dwar kif ghandu jitqiegħed il-cable ('DOK. VA2'), u dan ikompli jikkonferma l-ftehim bejn il-partijiet illi z-zmien ghat-tlestija stipulat fuq il-kuntratt kellu jigi estiz ;

5. Illi l-cable fil-fatt gie mqiegħed segwenti l-istruzzjonijiet fuq imsemmija u fit-2 ta' Dicembru 2009, l-Inginier Joseph Cuschieri ccertifika x-xoghol mwettaq sa dakinhar għal valur ta' madwar hamsin elf Ewro (€50,000) minghajr ma saret l-ebda referenza għal imposizzjoni ta' xi penali fl-imsemmija certifikazzjoni ('DOK. VA3') ;

6. Illi fil-fatt, ix-xoghol imwettaq jammonta precizament għal tnejn u hamsin elf tlett mija u tmenin Ewro (€52,380) u dan skond l-istatement dettaljat mahrug mis-socjeta' konvenuta, hawn anness bhala 'DOK. VA4' ;

7. *Illi l-ammont imsemmi ampjament jeccedi s-somma ta' tletin elf Ewro (€30,000) illi l-fondazzjoni attrici kienet hallset ma' l-iffirmar tal-kuntratt, u ghaldaqstant is-socjeta' konvenuta sahansitra harget flus minn butha biex tagevola lill-fondazzjoni attrici, u dana stante r-relazzjoni tajba li kienet tezisti dak iz-zmien bejn il-partijiet ;*

8. *Illi l-fondazzjoni attrici kisret l-obbligi taghha taht il-kuntratt stante illi naqset milli taffetwa t-tieni pagament ta' tletin elf Ewro (€30,000) li kellu jsir fl-1 ta' Ottubru 2009 kif stipulat f'Appendici A tal-kuntratt minnha ezebit ;*

9. *Illi din kienet ir-raguni ghaliex sussegwentement is-socjeta' konvenuta naqset milli tkompli tezegwixxi l-bqija tax-xogholijiet skond il-kuntratt u dan skond il-principju inadimplenti non est inadimplendum ;*

10. *Illi s-socjeta' konvenuta ghadha disposta li tezegwixxi l-kuntratt dment li l-fondazzjoni thallas il-bilanc dovut kif fuq imsemmi ;*

11. *Salv eccezzjonijiet ulterjuri skond il-ligi.*

Bl-ispejjes kontra l-fondazzjoni attrici ngunta ghas-subizzjoni.

Rat il-lista tax-xhieda ndikati mill-kumpannija konvenuta u l-elenku ta' dokumenti esebiti mar-risposta guramentata.

Rat il-**kontrotalba** li taqra hekk –

1. Illi s-socjeta` esponenti giet ikkummissjonata tqiegħed cable tad-dawl u twettaq xogħolijiet ancillari mill-fondazzjoni attrici rikonvenuta skond il-kuntratt ta` appalt datat 19 ta` Mejju 2008 ezebit mill-imsemmija fondazzjoni nnifisha bhala 'Dokument A' fl-atti tal-kawza li minnha huwa naxxenti dan ir-rikors ;

2. Illi s-socjeta` esponenti għamlet xogħol u spejjeż ohra fl-ammont ta` tnejn u hamsin elf tlett mija u tmenin Ewro (€52,380) skond l-imsemmi kuntratt u dan kif iccertifikat mill-Inġinier Joseph Cuschieri nhar it-2 ta` Dicembru 2009 (DOK. VA3) u kif tindika b`aktar precizjoni l-istatement mahruga mis-socjeta` konvenuta rikonvenjenti (DOK. VA4) ;

3. Illi minn dan l-ammont, il-fondazzjoni attrici rikonvenuta hallset tletin elf Ewro (€30,000) ma` l-iffirmar ta` l-imsemmi kuntratt ;

4. Illi skond l-istess kuntratt, pagina 14, il-fondazzjoni attrici rikonvenuta kellha taffettwa t-tieni pagament fl-ammont ta` tletin elf Ewro (€30,000) nhar l-ewwel ta` Ottubru 2009, liema pagament baqa` ma sarx.

Tghid għalhekk is-socjeta` attrici rikonvenuta għaliex m`għandhiex din l-Onorabbli Qorti in vista tal-premess jogħgħobha :

1. Tiddikjara illi l-fondazzjoni attrici rikonvenuta kisret l-obbligi tagħha taħt il-kuntratt ta` appalt datat 19 ta` Mejju 2008 ;

2. Tiddikjara li l-fondazzjoni attrici rikonvenuta hija debitrice tas-socjeta` konvenuta rikonvenjenti fl-

ammont ta' tnejn u ghoxrin elf tlett mija u tmenin Ewro (€22,380) ;

3. Tikkundanna lill-fondazzjoni rikonvenuta thallas l-ammont ta' tnejn u ghoxrin elf tlett mija u tmenin Ewro (€22,380) rapprezentanti xogholijiet spejjez maghmula mis-socjeta' rikonvenjenti a favur il-fondazzjoni rikonvenuta skond l-istess kuntratt ta' appalt.

Bl-ispejjez u l-imghax legali mill-1 ta' Ottubru 2009 kontra l-fondazzjoni attrici rikonvenuta ngunta ghas-subizzjoni.

Rat il-lista tax-xhieda ndikati mill-kumpannija konvenuta u l-eleku ta' dokumenti esebiti mal-kontrotalba.

*Rat ir-**risposta guramentata** tal-fondazzjoni attrici **ghall-kontrotalba** li kienet prezentata fit-2 ta' Dicembru 2010 li taqra hekk –*

(i) Illi t-talbiet tas-socjeta' V. Attard (Works) Limited huma nfondati fil-fatt u fid-dritt u ghandhom jigu respinti bl-ispejjez taghha ghar-ragunijiet li jsegwu ;

(ii) Illi qabel xejn l-azzjoni odjerna hija ntempestiva in kwantu ma tistax tigi proposta qabel ma jitlesta x-xoghol kuntrattat fil-kuntratt ta' appalt datat 19 ta' Mejju 2008 (esebit mar-rikors guramentat) u jinhareg "certificate of completion" fir-rigward. Di fatti l-hlas tal-bilanc tal-prezz ta' appalt u cioe' s-somma ta' €30,000 kellha tithallas fl-1 ta' Ottubru 2010 u cioe' tlett xhur wara li kellu jitlesta x-xoghol kuntrattat, u s-somma bilancjali li kellha tithallas fit-30 ta' Dicembru 2009, sitt xhur wara li kellu jigi kompletat ix-xoghol kuntratt, liema hlasijiet kellhom isiru kif inghad dment li s-socjeta' V. Attard (Works) Limited tosserva l-"completion date" stipulata fl-imsemmi kuntratt ;

(iii) Illi s-socjeta` V. Attard (Works) Limited naqset li tezegwixxi x-xoghol lilha kkomissjonat fit-terminu miftiehem, u ghalhekk ma setax jitwieled id-dritt taghha biex titlob il-hlas minnha mitlub fit-termini tal-imsemmi kuntratt liema kuntratt ma giex terminat u ghadu vigenti bejn il-partijiet;

(iv) Illi fi kwalsiasi kaz, u minghajr pregudizzju ghas-suespost mis-socjeta` V. Attard (Works) Limited hija dovuta l-penali kontemplata fl-istess ftehim ta` appalt, kif mitluba fir-rikors guramentat tal-Fondazzjoni esponenti, liema penali ghalhekk ghandhom jitnaqqsu mill-ammont li jista` jigi likwidat bhala dovut ;

(v) Illi inoltre, kif ser jirrizulta ahjar waqt it-trattazzjoni tal-kawza, ix-xoghol li sar ta` tqeghid tal-cables huwa bla siwi ghal-Fondazzjoni esponenti stante li l-cables ma gewx kompletati u l-iswitchgear ma giex supplit u nstallat kif stipulat fil-kuntratt imsemmi ;

(vi) Illi fi kwalsiasi kaz u minghajr pregudizzju ghas-suespost, l-ammont mitlub mhuwix dovut stante li kien l-Inginier li kien inkarigat li johrog certifikati ta` hlas fejn jiccertifika l-ammonti dovuti lis-socjeta` V. Attard (Works) Limited qua kuntrattur u mhux dak li minn jeddha issa qed tindika l-istess socjeta` rikonvenjenti fl-istatement minnha rilaxxjat ;

(vii) Illi f`kull kaz u dejjem minghajr pregudizzju, ix-xogholijiet imkejla sal-lum ma jeccedux l-ammont ta` €46,800, kif jirrizulta mill-anness dokument rilaxxjat mill-imsemmi Inginier (markat Dok JG1), u ghalhekk l-ammont mitlub, tenut kont il-pagament li diga` sar mill-Fondazzjoni esponenti ta` €30,000, huwa eccessiv ;

(viii) Salvi eccezzjonijiet ulterjuri.

Rat il-lista tax-xhieda ndikati mill-kumpannija konvenuta u l-elenku ta` dokumenti esebiti mar-risposta ghall-kontrotalba.

Semghet ix-xiehda tal-Ing. Carmel Cuschieri u tal-Ing. Joseph Cuschieri fl-udjenza tal-15 ta` Frar 2011.

Rat ix-xiehda bl-affidavit ta` Alfred Carabott u d-dokumenti li kienu hemm esebiti.

Rat ix-xiehda bl-affidavit ta` Vincent Attard, ta` Kevin Attard u ta` Clifton Attard kif ukoll dokument li kien esebit ma` din ix-xiehda.

Rat il-verbal tal-udjenza tas-7 ta` April 2011.

Semghet ix-xiehda in kontroezami ta` Clifton Attard, ta` Vincent Attard, ta` Kevin Attard, u ta` Alfred Carabott fl-udjenza tas-7 ta` April 2011.

Rat li fl-istess udjenza kien hemm qbil li l-uniku pagament li sar mill-fondazzjoni attrici lill-kumpannija konvenuta kien ta` €30,000 li sar f`Mejju 2009. Wara dak il-hlas, ma sar l-ebda pagament iehor.

Rat li fl-istess udjenza nghalaq l-istadju tal-gbir tal-provi kemm dwar it-talba kif ukoll dwar il-kontrotalba.

Rat in-nota ta` osservazzjonijiet tal-fondazzjoni attrici li kienet prezentata fl-udjenza tat-13 ta` Gunju 2011.

Kopja Informali ta' Sentenza

Rat in-nota responsiva tal-kumpanija konvenuta li kienet prezentata fl-udjenza tal-14 ta` Lulju 2011.

Semghet is-sottomissjonijiet tal-ahhar tal-partijiet fl-udjenza tal-5 ta` Ottubru 2011.

Rat id-digriet taghha moghti fl-istess udjenza fejn halliet il-kawza ghas-sentenza.

Rat l-atti tal-kawza.

Ikkunsidrat :

II. Dritt : il-kuntratt ta` appalt

Il-partijiet mexxew bl-istanzi taghhom fil-kawza tal-lum abbazi tal-kuntratt ta` appalt ta` bejniethom tad-19 ta` Mejju 2008 : min-naha wahda l-fondazzjoni attrici (minn issa `l quddiem tissejjah “St. Michael’s”) qeghda tirreklama hlas ta` penali, u min-naha l-ohra l-kumpanija konvenuta (minn issa `l quddiem tissejjah “V. Attard”) qeghda titlob il-hlas ta` bilanc li tghid illi huwa dovut ghal xoghol li esegwiet.

Dwar il-kuntratt ta` appalt, din il-Qorti diversament presjeduta (**PA/JRM**) fis-sentenza taghha tal-10 ta` Novembru, 2010 fil-kawza “**Mekanika Limited vs Eurobyte Limited**” qalet hekk –

...Illi meta parti tkun intrabtet li twettaq xi haga u ma ttemmhiex, il-parti l-ohra (jigifieri, l-kreditur tal-obbligazzjoni) tista' tinghata s-setgha li twettaqha hi bi

spejjez ta' min ikun naqasha (jigifieri, d-debitur tal-obbligazzjoni) [Art. 1127 tal-Kap 16].

*Kreditur ta' obligazzjoni li haddiehor ikun intrabat mieghu li jwettaq, u dan jonqos li jwettaqha, ghandu l-ghazla li jshaq mad-debitur tal-obbligazzjoni li jwettaq dak li ntrabat li jaghmel [P.A. **13.12.1952** fil-kawza fl-ismijiet **Galea vs Calleja** (Kollez. Vol **XXXVI.ii.578**)] u, f'kaz li l-adempiment ma jkunx ghadu jista' jsir aktar, li jitlob il-hlas tad-danni mgarrba minhabba dak in-nuqqas [Kumm. **13.2.1952** fil-kawza fl-ismijiet **Petroni vs Petroni noe** (Kollez. Vol: **XXXVI.iii.629**)] liema danni jissarrfu fit-telf li l-kreditur ikun garrab u fil-qligh li jkun imtellef minhabba l-inadempiment [Art. 1135 tal-Kap 16].*

Illi d-danni mahsuba mil-ligi ghan-nuqqas ta' twettiq ta' obbligazzjoni jew ghat-twettiq tardiv taghha huma t-telf imgarrab mill-kreditur u/jew il-qligh imtellef [Art. 1135 tal-Kap 16] sakemm jintwera li tali telf jew tali qligh imtellef ikunu l-effett immedjat u dirett tan-nuqqas tat-twettiq tal-obbligazzjoni [Art. 1137 tal-Kap 16].

Fejn in-nuqqas ta' twettiq ma jkunx gej minn ghamil doluz tad-debitur, id-danni mgarrbin mill-kreditur li huwa obligat jaghmel tajjeb ghalihom huma dawk li basar jew wiehed sata' jobsor li jiggarrbu fiz-zmien tat-twettiq tal-obbligazzjoni [Art. 1136 tal-Kap 16].

*Illi huwa stabbilit ukoll li meta n-nuqqasijiet fit-twettiq ta' hatra ma jkunux sostanzjali, l-appaltatur ma jistax jitqies inadempjenti, imma jibqa' obligat li jaghmel tajjeb in-nuqqas jew jaccetta tnaqqis f'dak li jisthoqqlu jithallas [P.A. MCC **9.4.1968** fil-kawza fl-ismijiet **Anglu Busuttil vs Pio Fedele et** (mhixpubblikata)]*

Izda fejn in-nuqqas ikun wiehed qawwi, ma jkun jisthoqqlu l-ebda hlas u jgib mieghu s-sanzjonijiet mahsuba mil-ligi, u l-fatt li l-appaltant ikun wettaq xi hlas jew sahansitra l-hlas kollu tal-prezz miftiehem ma jwassalx biex l-appaltatur jitqies li jkun wettaq appalt meta mic-cirkostanzi jkun jidher li dan m'huwiex il-kaz [App. Inf.

28.1.2008 fil-kawza fl-ismijiet *Selective Quality Letting Ltd vs Mall Systems Ltd*

Illi kull meta wiehed jintrabat li jwettaq obbligazzjoni huwa mistenni li jaghmel dan bl-ghaqal ta' missier tajjeb tal-familja [Art. 1132(1) tal-Kap 16]. Dan ghalix, ukoll fejn id-debitur ma jkunx mexa b'mala fidi, huwa jrid jaghmel tajjeb ghal kull dannu li jgarra il-kreditur tal-obbligazzjoni kemm dwar in-nuqqas ta' twettiq tar-rabta u kif ukoll dwar id-dewmien fl-ezekuzzjoni [Art. 1133 tal-Kap 16]

Biex jehles minn dawn l-effetti, id-debitur irid juri li n-nuqqas ta' twettiq tal-obbligazzjoni jew id-dewmien fit-twettiq taghha fiz-zmien miftiehem kienu kawza ta' haga barranija li huwa ma kienx jahti ghaliha, bhal fil-kaz ta' accident jew forza magguri (Art.1134 tal-Kap 16).

Meta parti f'kuntratt tonqos li twettaq dak li ntrabtet bih, trid thallas lill-parti l-ohra d-danni. Hawhekk jidhlu fis-sehh id-dispozizzjonijiet tal-artikoli 1640(3), 1125 u 1135 tal-Kodici Civili.

*Illi jkun xieraq li wiehed izomm quddiem ghajnejh li ladarba d-danni mitluba huma ta' sura kuntrattwali, l-ghan taghhom irid ikun dak li jaghmlu tajjeb ghall-hsara li l-parti kontraenti mgarrba turi li batiet minhabba l-ksur kuntrattwali tal-parti l-ohra, u m'ghandhomx ikunu ghodda ta' kastig jew penali kontra dik il-parti inadempjenti u lanqas okkazzjoni ghall-parti mgarrba li tistaghna bi hsara tal-parti inadempjenti [App. Kumm. **15.12.1952** fil-kawza fl-ismijiet **Calleja noe vs Mamo pro et noe** (Kollez. Vol: **XXXIV.i.367**)]*

*B'mod partikolari, min, minhabba ksur ta' rabta kuntrattwali li jkun dahal ghaliha, jsir responsabbli ghall-hlas tad-danni lill-parti l-ohra jrid jaghmel tajjeb ghal kull dannu li ragonevolment jitqies konsegwenti direttament ghal dak in-nuqqas [P.A. PS **23.4.2010** fil-kawza fl-ismijiet **Joseph Dalli et vs Mediterranean Film Studios Ltd.** (mhix appellata)] filwaqt li l-istess parti mgarrba ghandha d-dmir li tiehu l-passi mehtiega biex tnaqqas kemm jista'*

jkun dak id-dannu jew tal-anqas ma taghmlux aghar [App. Inf. 3.11.1956 fil-kawza fl-ismijiet Xuereb vs Livick (Kollez. Vol: XL.i.63)].

Ikkunsidrat :

III. Dritt : il-penali

Fil-kawza tal-lum, St. Michael's mhijiex qeghda tirreklama hlas ta` danni fis-sens wiesgha izda qeghda specifikament tinsisti fuq il-pagament tal-penali kif kien patwit ma` V. Attard fil-kuntratt ta` appalt.

In linea generali, il-ftehim li jistabilixxi l-hlas ta` penali ghan-nuqqas ta` twettieq f`waqtha ta` obligazzjoni li tintrabat biha wahda mill-partijiet jiddependi fuq is-siwi tal-ftehim ewlieni. (Art 1119 (1) tal-Kap 16). Il-klawsola penali hija *ghamla* ta` danni pre-likwidati li biha l-kreditur tal-obbligazzjoni jehles mill-obbligu li jipprova li garrab hsara, ghaliex jistrieħ biss fuq il-fatt li d-debitur tal-obbligazzjoni ma jkunx wettaq fil-hin dak li mal-parti l-oħra jkun intrabat li jaghmel. (ara : **Torrente - Manuale di Diritto Privato** par. 300 pa 490-1 u Art. 1120 tal-Kap 16).

Ricci fil-**Corso Teorico Pratico di Diritto Civile** Vol. VI, p. 245 jirritjeni li klawsola penali hi intiza bhala '*un obbligazione accessoria avente il duplice scopo di assicurare l'adempimento dell'obbligazione principale e di stabilire l'indennita' dovuta nel caso di non adempimento della medesima.*'

Fejn il-klawsola penali tkun giet miftehma minhabba d-dewmien, l-effetti taghha ghandhom jibdwew isehhu minn dakinhar li tghaddi d-data miftehma ghat-twettiq tal-obbligazzjoni, u mhux minn dakinhar li jkun sar il-ftehim li

I-klawsola penali taghmel biss parti minnu. (**PA/GCD** – 16 ta' Ottubru 1998 – “**Emanuel Caruana et vs George Camenzuli et**”).

Il-ligi trid li l-kreditur ta' obligazzjoni jaghzel bejn li jitlob it-twettiq tal-obbligazzjoni jew il-hlas tal-penali (Art 1120(2) tal-Kap 16), sakemm il-penali ma tkunx giet miftehma ghad-dewmien biss, f'liema kaz it-talba tat-tnejn hija possibbli.(Art 1120(3) tal-Kap 16).

Fl-Art.1122(1) tal-Kap.16, il-ligi taghti s-setgha lill-Qorti li tnaqqas jew itaffi l-penali f'zewg kazi –

(a) meta d-debitur ikun esegwixxa parti mill-obbligazzjoni, u l-kreditur ikun accetta espressament il-bicca li giet esegwita ;

(b) jekk id-debitur ikun esegwixxa parti mill-obbligazzjoni, u dik il-parti mill-esekuzzjoni tkun, fic-cirkostanzi, bic-car swiet lill-kreditur. Izda, f'dan il-kaz, ebda tnaqqis ta' penali ma jista' jsir, jekk id-debitur, meta ntrabat ghall-penali, ikun irrinunzja espressament ghal kull tnaqqis jew jekk il-penali tkun giet miftiehma ghad-dewmien biss.

L-applikazzjoni ta' din id-dispozizzjoni, minkejja l-konsegwenzi iebsa li jistghu jirrizultaw minnha fil-prattika, gejjja mir-rispett li jrid jinghata lill-principju li ftehim validu bejn il-partijiet ghandu s-sahha ta' ligi bejniethom (*pacta sunt servanda*) [ara l-Art.992 (1) tal-Kap 16], u l-ebda Qorti m'ghandha tindahal fi ftehim bhal dan jekk ma jkunx milqut b'xi difett li ggibu ma jiswiex. Madankollu llum il-gurnata huwa accettat li l-applikazzjoni tar-regola mahsuba fl-Art. 1122 tal-Kap.16 trid titfisser ukoll fid-dawl ta' principju iehor ewlieni tad-dritt, jigifieri li l-kuntratti jigu esegwiti in *bona fede*, u jobbligaw mhux biss ghal dak li jinghad fihom, imma wkoll ghall-konsegwenzi li ggib magghom l-obbligazzjoni, skond l-ghamla taghha, b'ekwita', bl-uzu jew bil-ligi (ara l-Art.993 tal-Kap 16). Dan

ifisser li b`applikazzjoni tal-massima *in omnibus quidem, maxime tamen in jure, aequitas spectanda sit*, huwa possibbli li l-effett u l-applikazzjoni litterali ta` klawsola penali jigu *ridimensjonati* jekk jirrizulta li dawn joffendu jew jiksru s-sens Prattiku u morali tal-obbligazzjoni billi jkunu jidhru sproporzjonati jew inaccettabbli skond in-normi stabbiliti tas-socjeta` u l-logika guridika.

Ikkunsidrat :

IV. Provi

Fil-fehma ta` din il-Qorti, il-klawsoli tal-kuntratt bejn il-partijiet li huma rilevanti għall-kwistjoni ta` bejniethom huma dawn –

1.17 Commencement, Completion and Abandonment

The Works shall be started by the Contractor within 1 week from signing of Contract and completed by not later than the date of completion stated in Appendix A or such other date as might be affixed by the Engineer if the period of completion is extended in accordance with these conditions.

If the Contractor without good reason acceptable to the Engineer fails to start work within 1 weeks from the date of Commencement or at any stage during the execution of the Contract, stops or suspends work for an uninterrupted period of ten days, unless due to reasons as per clause 1.26, shall be deemed to have abandoned the Contract and be in breach of its obligations under the Contract.

1.18 Delay Penalty

If the work is not completed and delivered according to the completion date in Appendix A, the Contractor shall be liable to pay a penalty as stipulated in Appendix A up to the day on which the work is completed. The penalty shall also become due if the partial completion dates for each phase of the works are not met by the contractor. Any Arbitrator or competent court may not reduce such penalty, but the Client, may, at its sole absolute discretion, decide to forfeit such penalty or reduce it if the contractor manages to make up for this delay in the next phase of the works.

1.20 Extension of Period of Completion

No extension of the completion date agreed upon shall be given to the contractor with the exception of civil commotion or national calamities, hostilities, force majeure and or national strikes.

Should the contractor anticipate at any time during the execution of the works that he will be unable to complete the works within the contract time, he must at once give notice in writing to the Engineer explaining the cause of the delays.

Skond **Appendix A** (ara fol. 20), ix-xogholijiet kellhom jibdew fit-8 ta' Gunju 2009 u jispicaw fit-23 ta' Gunju 2009. Il-prezz tal-appalt kien ta' €78,215. Il-penali ghad-dewmien kienet iffissata fl-ammont ta' €150 kuljum ghal ewwel tletin (30) gurnata u sussegwentement mitejn euro (€200) kuljum.

B`ittra tat-3 ta' Mejju 2010 (ara Dok. B a fol. 46) kien konfermat minn C&C Engineers lil St. Michael's li V. Attard ma kenitx lestiet ix-xoghol.

L-Ing. Carmel Cuschieri xehed illi d-ditta tieghu Camilleri & Cuschieri Consulting Engineers kienet

inkarikata minn St. Michael's biex taghmel id- disinn ta' xogholijiet tal-elettriku li kienu jinvolvu *supply* u *installation* ta' *cables*, kif ukoll *supply* u *installation* ta' *switchgear*. Il-*cable* kellu jitpogga f'art vicin l-iskola ta' St. Michael's u l-*switchgear* gewwa l-iskola. Il-kuntratt ta' appalt (Dok A) kien thejja mill-ufficcju tieghu. L-ittra Dok B kienet intbaghtet ghaliex l-kuntratt kien jghid li x-xoghol kellu jitlesta sal-ahhar ta' Gunju 2009, u li sad-data tal-ittra, ix-xoghol ma kienx tlesta. Kienet tlestiet parti mix-xoghol fl-ahhar tas-sena 2009, izda l-kumplament ma tlestiex. Tlesta x-xoghol tas-supply tal-*cable* u l-*laying out* tieghu fl-art adjacenti mal-iskola.

Kompla jixhed illi skond il-kuntratt ta' appalt, il-hlas kellu jsir permezz ta' pagament akkont ta' €30,000 inkluz VAT, li fil-fatt sar. Segwit minn pagament iehor ta' €30,000 fl-1 ta' Ottobru 2009, jigifieri ftit xhur wara li kellu jitlesta x-xoghol. Waqt li l-bilanc ta' €18,250 kellu jithallas fit-30 ta' Dicembru 2009.

Fisser illi Dok VA3 a fol 63 li kien esebit minn V. Attard huwa nota fejn il-kuntrattur jibghat igharraf lill-klijent bl-ammont ta' xoghol li jkun gie ezegwit. Mhuwiex *certificate of payment*. Ix-xhud esebixxa Dok. CC1 li huwa *certificate of payment* datat 22 ta' Mejju 2009 li hareg f'dan il-kaz. Esebixxa wkoll numru ta' emails datati mill-4 ta' Awwissu 2009 sas-7 ta' Ottobru 2009 (Dok. CC2 sa CC6) bhala prova li l-ufficcju tieghu kienu qed jikkorrispondu ma' V. Attard fejn jinfurmawhom li x-xogholijiet ma kienux ghadhom tlestew, li kienu xahar tard mid-dara li kien hemm fil-kuntratt ta' appalt u li kien hemm penali ghad-dewmien. V. Attard wiegbet: '*Sorry for not answering before but Mr. Carabott is informed as we have some problems about the delivery of cable ...*'. Fl-email tieghu tas-6 ta' Ottubru 2009, l-Ing. Cuschieri ighid illi talab spjegazzjoni ghala l-cable ma kienx ghadu wasal minkejja li kien sar il-hlas tal-ewwel €30,000 u wissa lil V. Attard illi jekk ix-xogholijiet ma kienux se jibdew immedjatament kienet se tibda tigi applikata l-penali. Fl-email tas-7 ta' Ottobru 2009, jidher li V. Attard talbet hlas

iehor, izda it-talba ma kenitx accettat mill-inginiera. V. Attard kienet infurmata li jekk l-inginiera ma kienux sejrjn jircievu kopja tal-ordni tal-cable, kienu se jinbdew proceduri legali.

Ing. Cuschieri kompli jixhed illi ma kienx jaf ezattament ghaliex ma sarx ix-xoghol. Meta ndaga ma` V. Attard ghand min kienet saret l-ordni ghall-cable, inghata l-isem ta` Brownrigg Suppliers. Wara kien infurmat li l-ordni saret lil MCE pero` saret wara d-data li fiha kellu jitlesta x-xoghol. Ghalhekk billi ma kienx hemm il-materjal, ma setax isir x-xoghol. Dwar li V. Attard kienet qeghda tghid li ma setghetx tlesti x-xoghol ghaliex ma kienx hareg il-permess, ix-xhud qal li l-permess ma kellu xejn x`jaqsam max-xogholijiet, izda mal-bini tas-substation li kellha ssir minn terzi u mhux minn V. Attard. Diversi kienu d-drabi fejn iltaqa` ma` Attard biex jurihom kif kellu jsir ix-xoghol.

Fil-kontroezami, l-Ing. Cuschieri xehed illi l-pagament tat-€30,000 li kellu jsir fl-1 ta` Ottobru 2009 kellu bhala kondizzjoni l-fatt illi x-xoghol kellu jkun lest sat-23 ta` Gunju 2009. Dwar l-email tas-6 ta` Ottubru 2009 (Dok CC5) fejn in partikolari nghad illi *'The works are to be completed with the next three weeks'*, ix-xhud spjega illi dik l-email intbaghtet ghaliex il-bidwi tal-ghalqa fejn kienet saret t-trinka, kellu bzonn jerga jaghmel uzu ta` l-ghalqa u allura din it-trinka kienet se terga tinghata – ghalhekk isemmew it-tlett gimghat. Mistoqsi ghaliex ma ntuzatx l-opzjoni tal-kuntratt li x-xogholijiet isiru minn St. Michael`s a spejjez ta` V. Attard, ix-xhud qal li dik l-opzjoni ma kenitx kunsidrata ghaliex V. Attard kienu diga` thallsu €30,000. Mistoqsi dwar il-penali, ix-xhud qal li kienet dovuta b`effett mill-gurnata li fiha kellu jitlesta x-xoghol sal-gurnata meta fil-fatt jitlesta. Ghalhekk meta l-cable tpogga f`Novembru 2009, u meta l-inginiera saru jafu li l-cable kien ordnat, huma kienu taw l-opportunita lil V. Attard biex jaghmel x-xoghol. Komplu hekk – *U ahna fl-ebda hin ghalkemm semmejna diversi drabi fil-korrispondenza li l-kuntrattur kien due l-penali, kieku x-*

xoghol tlesta jithallas dak li hu due u l-penali forsi l-klijent jiddeciedi li ma japplikahex ghax il-kuntratt jekk jghid, il-klijent ghandu dritt li jew jenforza l-penali jew jista jiddeciedi li ma jenforzahiex il-penali.

Ix-xhud ikkonferma li hejja r-rapport a fol. 92 sa 98 tal-process. Kien valutazzjoni tax-xoghol bazat fuq kejl tax-xoghol li fil-fatt kien sar minn V. Attard. Ikkonferma li x-xoghol kien jiswa €46,800. Il-cable kien tlesta fid-disghin fil-mija (90%). Qal hekk ghaliex ghalkemm tpogga f`postu kien ghadu mhux *tested* u allura ma kienx komplut mija fil-mija (100%). It-trinka kienu kompluta mija fil-mija (100%).

L-Ing. Joseph Cuschieri xehed illi huwa kellu l-inkariku li jiddisinja l-infrastruttura tal-iskola li St. Michael's kellha tibni. Meta sar il-kuntratt, huwa kellu zewg responsabbilitajiet : li jara li x-xoghol isir kif suppost, u li jara li jkun osservat il-kuntratt bejn il-partijiet. Fil-bidu beda miexi sewwa x-xoghol biex tithaffer it-trinka halli jitqieghed il-cable, izda wara x-xoghol waqaf. Huwa baghat diversi emails lil V. Attard. L-ahhar darba li huwa mar fuq il-post kien fl-2009. Dak iz-zmien, il-cable kien imqieghed u t-trinka kienet mghottija. Kien fadal x`jitlestew il-*feeder pillar* u d-*distribution board*. Skond ix-xhud, V. Attard

waqfet mix-xoghol ghaliex ma kellhiex flus bizzzejjed biex tixtri l-materjal. **Fil-kontroezami**, mistoqsi ighid jekk fis-sit jekk kienx hemm bzonn ta` substation, ix-xhud wiegeb illi meta kien qieghed jitwettag l-appalt, is-sub-station ma kenitx prijorita. Mistoqsi dwar hlasijiet li saru minn St. Michael's, ix-xhud wiegeb li dak ma kienx parti mill-kompiti tieghu.

Alfred Carabott mill-fondazzjoni attrici xehed illi St. Michael's riedet tistalla sistema elettrika li kienet tikkonsisti minn *feeder pillar*, *cables* u apparat iehor. Wara li jitlesta dan ix-xoghol, kienu se jigu konnessi ma` *substation*, li kienet approvata mill-Enemalta (ara l-ftehim

tat-13 ta' Frar 2009 – Dok. AC1). Kienet imbaghad l-Enemalta li kellha tiehu hsieb tqabbad il-*cable* mas-*substation*. Skond il-kuntratt ma' V. Attard, St. Michael's kellha thallas tletin elf euro (€30,000) mal-firma tal-kuntratt, tletin elf euro (€30,000) ohra fl-1 ta' Ottobru 2009 u l-bilanc fit-30 ta' Dicembru 2009. L-ewwel pagament sar fit-22 ta' Mejju 2009. Iz-zewg pagamenti l-ohra kellhom isiru biss jekk jitlesta x-xoghol fiz-zmien imsemmi fil-kuntratt. Ix-xogholijiet bdew biss f'Ottobru 2009, ghalkemm dawn kellhom jitlestew sa Gunju 2009. St. Michael's ma tat l-ebda estensjoni lil V. Attard. U bil-maqlub ta' dak li ssostni V. Attard, hu qatt ma qal lill-kuntrattur illi ma kienx hemm ghagla biex jitlestew ix-xogholijiet. Sostna li saret din il-kawza biex tithallas il-penali li kienet dovuta skond il-kuntratt ta' appalt u dan billi, skond hu, il-kuntratt tal-appalt kien ghadu vigenti, u St. Michael's kienet qeghda tippretendi li V. Attard tlesti x-xoghol. Sal-10 ta' Marzu 2011, u cioe' d-data tal-affidavit tieghu, il-penali kienet tammonta ghal disgha u hamsin elf mitejn u hamsin euro (€59,250). Ix-xhud ipprezenta ittra datata 27 ta' Ottobru 2009 (Dok AC11 a fol 142) fejn St. Michael's interpellat lil V. Attard biex thallas il-penali.

Fil-kontroezami, Alfred Carabott, meta mistoqsi meta hareg l-permess tas-substation, wiegeb wara li rrefera ghal Dok VA1 a fol. 60 illi l-permess hareg fid-29 ta' Marzu 2010. It-thaffir tat-trinka sar f'Gunju 2009. Mistoqsi dwar il-htiega li x-xoghol jiltesta fiz-zmien miftiehem, ix-xhud wiegeb li ghal habta ta' Ottobru 2009, hu u Vince Attard ma kienux qeghdin jaqblu dwar il-kostruzzjoni u Attard kien jitolbu flus kull gimgha. Ix-xhud jikkontesta l-affermazzjoni ta' V. Attard li l-fondazzjoni ma kenitx mghaggla ghat-tlestija ta' x-xogholijiet. Tant kienu mghaggla li sar il-kuntratt. Mistoqsi ghala meta ra li bejn Gunju u Ottobru 2009 ma kienx sar xoghol ma pprevaliex ruhu mill-klawsola 1.19 tal-kuntratt, Alfred Carabott wiegeb illi huwa kien jafda lil Vince Attard ghaliex kienu ilhom jahdmu flimkien ghal hafna snin u ghalhekk haseb li dan kien se jaqbad u jaghmel x-xoghol. Mistoqsi minn fejn jirrizulta li t-tieni pagament kellu jsir fil-1 ta' Ottobru 2009 kien jiddependi mill-fatt li x-xoghol kellu jkun lest,

huwa wiegeb - *Kif jghid il-kuntratt*. Mistoqsi jekk kienx hemm estensjoni ta` zmien jew le, ix-xhud insista fuq il-hlas tal-penali.

Fl-affidavit tieghu, **Vincent Attard** direttur ta` V. Attard xehed illi l-kumpannija konvenuta kienet inkarikata minn St. Michael`s sabiex tesegwixxi xogholijiet konsistenti principalment fit-tqeghid skond kuntratt tad-19 ta` Mejju 2008. Ix-xoghol beda f`Gunju 2009. Kollox kien miexi regolarment tant li thaffret it-trinka fejn kellu jitqiegħed il-cable. Dak iz-zmien kien jircievi istruzzjonijiet permezz ta` emails minn Camilleri & Cuschieri Consulting Engineers. Dwar dawn l-emails, kien jitkellem bit-telephone ma` Alfred Carabott ta` St. Michael`s. Alfred Carabott kien jghidlu li ma kienx hemm ghagla ghaliex xorta wahda kienu ghadhom qed jistennew il-hrug tal-permess tal-MEPA ghas-substation li magħha kellu jitqabbad il-cable. Attard ma talab xejn bil-miktub minghand Carabott ghaliex dak iz-zmien kien hemm relazzjoni tajba bejniethom. Il-permess ghas-substation hareg f`Marzu 2010 (Dok VA1). Sa dakinhar ma kienx hemm uzu għall-cable. Ix-xhud ighid illi kellu diversi emails mill-inginier b`dati differenti fejn kien stipulat meta kellu jitlesta x-xoghol. Skond klawnsola 1.17 tal-kuntratt, id-data għat-tlestija setghet tkun estiza mill-inginier. Fil-fatt permezz ta` email tas-6 ta` Ottobru 2009 (Dok AC7) l-inginier estenda z-zmien sabiex jitqiegħed dan il-cable bi tlett gimghat u cioe` sas-27 ta` Ottobru 2009. Fl-istess email jingħad ukoll illi sa dak iz-zmien kien hemm ftehim li l-penali ma kienux se jigu applikati. L-Ing. Cuschieri jghid infatti illi jekk l-cable ma titqegħidx fi zmien dawn it-tlett gimghat allura se tibda tigi applikata l-penali. Ic-cable tpogga wara dik l-email.

Ix-xhud spjega li l-cable kien tlesta għal bidu ta` Novembru 2009. Fit-2 ta` Dicembru 2009, l-Ing. Cuschieri iccertifika (ara Dok VA3 a fol. 63) li x-xoghol li kien lahaq sar sa dakinhar kien jiswa madwar hamsin elf euro (€50,000). Ix-xhud jispecifica li f`dak ic-certifikat ma saret l-ebda referenza għal penali. Fil-fatt skond statement esebit

bhala Dok VA 4, il-valur preciz tax-xoghol li lahaq sar kien ta` tnejn u hamsin elf tlett mija u tmenin euro (€52,380), li allura kien jaqbez it-tletin elf euro (€30,000) li sa dak iz-zmien St. Michael's kienet hallset bhala depozitu lil V. Attard. Ix-xhud fisser illi huwa hareg minn gewwa l-flus biex kien akkwistat il-cable u biex thallsu l-haddiema tieghu ghaliex it-tieni pagament li, skond il-kuntratt, kellu jsir fil-1 ta` Ottobru 2009 baqa` ma sarx. Hareg flus minn gewwa ghax kellu relazzjoni tajba ma` Alfred Carabott izda kif dan tal-ahhar ma onorax il-pagament li kellu jsir fl-1 ta` Ottubru 2009, ma setax ikompli bix-xoghol. Li kieku sar dak it-tieni pagament, kienu jkomplu bix-xoghol u jlestu. Hekk kienu ghadhom disposti jaghmlu li kieku jsir dak it-tieni pagament.

Fil-**kontroezami**, Vincent Attard ikkonferma li x-xoghol ma kienx ghadu lest ghaliex kien ghad fadal xi jsiru *s-switches* ta` barra, *l-feeder pillar* u *d-distribution board*. Mistoqsi safejn kien se jasal il-cable li kien parti mix-xoghol, Vincent Attard wiegeb li l-cable ma kellux jasal sas-substation izda sal-perimetru tat-triq. Sostna li minghajr substation, il-cable ma setax jahdem. Mistoqsi jekk sabiex iqeghdu l-cable kienx hemm bzonn tas-substation, huwa wiegeb li ma kienx hemm bzonn tas-substation sabiex jitqiegħed il-cable. Mistoqsi ghaliex bdew ifittxu minn fejn jordnaw il-cable sena wara li sar il-kuntratt, ix-xhud wiegeb hekk : *Għax biex tordna l-cable trid il-flus f'idejk hux veru*. Huwa ddiskuta l-emails tal-inginier ma` Alfred Carabott, u dan tal-ahhar kien ighidlu : *x`hemm inkwiet, mexxi Vince. Ahna hemmhekk l-anqas permess għandna tas-substation*.

Fl-affidavit tieghu, **Kevin Attard** (bin Vincent Attard) jikkonferma d-deposizzjoni ta` missieru u jzid ighid illi meta gew biex ihaffru t-trinka, sabu l-blat, mhux hamrija, bil-maqlub għal dak li kienu qalilhom Alfred Carabott. Meta avza lil missieru, qallu biex imexxi xorta bix-xoghol. Wara li thaffret it-trinka, ix-xoghol waqaf ghaliex Alfred Carabott kien qalilhom li ma kienx hemm ghagla u għalhekk kienu wzaw ir-rizorsi tagħhom għal progetti ohra.

Ighid illi ghalkemm kellu jsir it-tieni pagament fl-1 ta' Ottobru 2009, dan baqa` ma sarx pero` huma xorta wahda komplew bix-xoghol billi poggew u radmu l-cable. Wara li ghadda aktar zmien, ut-tieni pagament baqa` ma sarx, huma avzaw lil Carabott illi ma kienux se jkomplu bix-xoghol qabel ma jsir dak it-tieni pagament.

Dwar il-penali, Kevin Attard stqarr illi kienu konvinti illi St. Michael's ma kenitx sejra timponi l-penali, ghaliex li kieku kien hekk huma kienu jabbandunaw ix-xoghol ghaliex il-penali akkumulata sa Ottobru 2009, kienet ta` dsatax-il elf euro (€19,000) filwaqt li kieku kien abbandunat l-kuntratt kellhom ihallsu ghaxra fil-mija (10%) tal-prezz, jigiferi tmint elef euro (€8,000). F`Settembru 2009, St. Michael's tat kuntratt iehor lil V. Attard. Dwar dan il-kuntratt, kien hemm kawza pendenti.

Fil-kontroezami, **Kevin Attard** qal li meta kellem lil Alfred Carabott dwar it-tieni pagament, dan qallu li dak il-pagament kien se jsir wara li jsir ix-xoghol.

Fl-affidavit tieghu, **Clifton Attard**, surveyor ta` V. Attard, ikkonferma illi lejn l-ahhar ta` Gunju 2009 thaffret it-trinka u li l-cable tpogga f'Ottobru 2009. Vincent Attard kien assikurah li Alfred Carabott kien qalilhom li ma kienx hemm ghagla ghaliex ma kienx ghadu nghata l-permess ghal substation. Bejn Gunju u Ottobru 2009, l-inginier qatt ma qallu li kienu qed jinkorru penali minhabba dewmien. Anzi meta mar biex jigbor ic-certifikat tat-2 ta' Dicembru 2009, l-inginier qallu li l-penali ma kenitx sejra tigi applikata dment li x-xoghol jitlesta. Qallu wkoll illi kellu jmur ghand Alfred Carabott biex V. Attard tithallas ghoxrin elf euro (€20,000) u cioe`d-differenza bejn it-tletin elf euro (€30,000) li kienu thallsu, u kemm kien fil-fatt kien gie jiswa x-xoghol, biex ix-xoghol jitkompla.

Fil-**kontroezami**, Clifton Attard ikkonferma li t-trinka thaffret f'Gunju u li sa Ottobru ma sar xejn iktar sakemm

f'Ottobru mbaghad tqiegħed il-cable. Ix-xogħol dam bejn tlett ijiem u gimgha.

Applikati d-disposizzjonijiet tal-ligi għall-fatti tal-kaz tal-lum, din il-Qorti tghid li l-attur għandu jedd jirreklama kemm il-hlas tal-penali kif ukoll id-danni fit-termini segwenti –

Ikkunsidrat :

V. Risultanzi

**1. Inadimplenti non est inadimplendum
(Id-disa` eccezzjoni)**

Fis-sentenza tagħha tal-5 ta` Ottubru 1998 fil-kawza “**Beacom et vs Spiteri Staines**”, il-Qorti tal-Appell qalet –

"Il-principju kardinali li jirregola l-istatut tal-kuntratti jibqa' dejjem dak li l-vinkolu kontrattwali għandu jigi rispettat u li hi l-volonta' tal-kontraenti kif espressa fil-konvenzjoni li kellha tipprevali u trid tigi osservata. Pacta sunt servanda".

Għall-fini tal-azzjoni tagħha tal-lum, St. Michael's qegħda tistrieħ fuq il-kuntratt ta` appalt bejn il-partijiet li jgħib id-data tad-19 ta` Mejju 2008 (Dok A a fol 4 sa fol 45). Qegħda tirreklama l-hlas ta` penali fl-ammont ta` €59,250.

Fir-risposta guramentata, il-bazi tad-difiza ta` V. Attard tingabar fid-disa` eccezzjoni. Il-bqija tal-linja difensjonali tagħha hija strettament relatata u spjegattiva ta` dik l-eccezzjoni. Fl-ispecifiku, bl-invokazzjoni tal-principju *inadimplendi non est inadimplendum*, V. Attard qegħda tghid illi in vista tal-fatt illi St. Michael's ma

pprevalietx ruhha mill-klawsola 1.19 kif ukoll billi St. Michael's ma effettwatx it-tieni pagament ta' €30,000 li kellu jsir fil-1 ta' Ottobru 2009, ma tistax irreklama l-penali skond il-kuntratt.

Jirrizulta li x-xoghol waqaf bejn Gunju u Ottobru 2009. Xejn ma kien jipprekludi lil St. Michael's milli tinvoka l-applikazzjoni tal-klawsola 1.19. U cioe' illi ladarba x-xoghol kien waqaf ghal aktar minn ghaxar t'ijiem, kien jammonta ghal abbandun tal-kuntratt ta' appalt, bl-opzjoni jew ghazla ghal St. Michael's illi jew tesigi l-hlas ta' penali li tammonta ghal ghaxra fil-mija (10%) tal-valur tal-kuntratt jew li tkompli bl-ezekuzzjoni tax-xoghol minn haddiehor a spejjez ta' V. Attard. Minflok marret ghal dik il-klawsola, St. Michael's qeghda tippretendi li ghandha jedd li titlob l-applikazzjoni tal-klawsola 1.8 li meta meqjusa fil-kuntest ta' l-Appendix A tfisser l-imposizzjoni ta' penali ta' mija u hamsin euro (€150) mill-24 ta' Gunju 2009 sal-24 ta' Lulju 2009 u mitejn euro (€200) ghal kull gurnata sussegwenti.

Jirrizulta li St. Michael's rabtet il-hlas da parti taghha tat-tieni pagament ta' €30,000 fl-1 ta' Ottobru 2009 mal-fatt illi V. Attard tkun tlestiet x-xogholijiet. Minn ezami tal-Appendix A tal-kuntratt (ara fol 20), ma jirrizultax li dik kellha tkun l-interpretazzjoni korretta tal-modalita' tat-tieni pagament. Dak li jinghad bil-miktub huwa – *Down payment upon signing – €30,000 inc VAT ; Other payments - €30,000 inc VAT on 1st October 2009 ; Retention – Balance of Payment on 30th December 2009 (as certified)* (sottolinear u enfasi ta' din il-Qorti). Fil-fehma ta' din il-Qorti, dak rilevanti f'dan l-istadju huwa li l-unika kondizzjoni marbuta mal-hlas tat-tieni pagament kien li dak il-hlas kellu jsir fl-1 ta' Ottobru 2009 – *sic et simpliciter*. Mhuwiex kontestat illi dan il-pagament ta' €30,000 baqa' ma sarx mill-fondazzjoni attrici. Ghal din il-Qorti, dan il-fatt jassumi rilevanza ghaliex mill-provi jirrizulta li wahda mir-ragunijiet ghala V. Attard ma kompletax bix-xoghol kien ghaliex V. Attard kienet diga nkorriet €50,000 u kienet qeghda tesigi minn St. Michael's

il-hlas tat-tieni pagament ta' €30,000 sabiex tkompli bix-xogholijiet.

Fis-sentenza taghha tal-20 ta' Ottubru 2003 fil-kawza **Engineering Services Ltd vs Reuter Malta Ltd** il-Qorti ta' l-Appell (Sede Inferjuri) tqis il-portata tal-eccezzjoni *inadimplendi non est adimplendum* u tghid hekk –

Gwida apprezzevoli ghall-insenjamenti kontenuti fiha hi s-sentenza tal-Qorti ta' l-Appell Kummercjali tat-12 ta' Marzu 1965 fil-kawza fl-ismijiet “Emmanuele Aquilina – vs- Salvatore Aquilina et”. Fiha jinghad illi “din l-eccezzjoni hi poter moghti lil kontraenti li bih, fil-konkorrenza ta' certi cirkostanzi, hu jista' jastjeni ruhu milli jadempixxi l-prestazzjoni tieghu. B'dik l-eccezzjoni hu jipparalizza l-azzjoni avversarja in kwantu li, minhabba fiha, l-attur li ma jkunx hu stess ezegwixxa l-obbligazzjoni tieghu, ma jkunx jista' jottjeni l-adempiment tal-kontroprestazzjoni u jkollu jissubixxi dik is-sitwazzjoni”.

... li r-rekwiziti biex din l-eccezzjoni tirnexxi huma li (1) l-inadempjenza ta' l-attur tkun tolqot xi obbligu tieghu li jkun parti integrali tal-ftehim ; (2) l-inadempjenza trid tkun verament imputabbli lill-attur ; u (3) irid ikun hemm proporzjonalita' bejn l-inadempjenzi tal-partijiet, cioe li n-nuqqas ta' l-attur, relattivament ghal prestazzjoni li hu jesigi minn ghand il-konvenut, ikun ta' certa gravita'.”

Mill-provi rrizulta illi x-xoghol li kellu jsir minn V. Attard kien jikkonsisti fit-thaffir ta' trinka, it-tqeghid ta' cable, il-feeder pillar u d-distribution board. Saru t-thaffir tat-trinka u t-tqeghid tal-cable, anke jekk mhux fiz-zmien stipulat. Ix-xoghol l-iehor imbaghad ma tkomplexx ghaliex St. Michael's irrifjutat li teffettwa l-hlas tat-tieni pagament ta' €30,000 (li kellu jsir fl-1 ta' Ottubru 2009) qabel ma jkun tlesta x-xoghol kollu. Irrizulta li ghalkemm t-tqeghid tal-cable sar f'Ottobru 2009, irrizulta wkoll mill-iskambju tal-emails, partikolarment dik tas-6 ta' Ottobru 2009, illi l-inginiera kienu estendew iz-zmien sabiex jitqieghead dan il-

cable bi tlett gimghat ohra. Fil-fatt il-cable tqieghed matul dawk it-tliet gimghat. Dan kien certifikat bhala fatt mill-inginiera li ccertifikaw ukoll illi x-xoghol sa dakinhar kien sewa €52,380. Id-disgwid inqala` ghaliex V. Attard ma rieditx tkompli bix-xoghol jekk ma tkunx thallset it-tieni pagament ta` €30,000 ; anke ghaliex, kif jidher mic-certifikat tal-inginiera, l-ewwel pagament ta` €30,000 (li kien sar mal-firma tal-kuntratt) ma kienx bizzejjed biex V. Attard taghmel tajjeb ghall-hlas tal-cable u ghall-pagi tal-haddiema taghha, u kwindi kienet kostretta tohrog minn gewwa d-differenza. Min-naha taghha, St. Michael`s irrifjutat li thallas it-tieni pagament ta` €30,000 fuq il-pretest illi dak il-pagament kien dovut biss meta meta jitlesta x-xoghol. Fir-realta` l-Appendix A tal-kuntratt ma jikkonfortax il-fehma ta` St. Michael`s ghaliex imkien hemm ma jinghad illi dak it-tieni pagament kellu jsir mat-tlestija tax-xoghol kollu.

Din il-Qorti hija tal-fehma illi t-tliet elementi tal-principju *inadimplendi non est adimplendum* jikkonkorru fil-kaz taht ezami ghaliex : 1) St. Michael`s kienet inadempjenti meta ma ghamlitx it-tieni pagament ta` €30,000 li kellu jsir fil-1 ta` Ottobru 2009 ; 2) in-nuqqas li jsir il-hlas, kuntrarjament ghal dak patwit, kien inadempjenza taghha ; 3) dak in-nuqqas taghha, meqjus fil-kuntest ta` dak illi kienet qeghda tippretendi minn V. Attard u cioe` illi din tal-ahhar tispicca x-xoghol qabel tithallas, kien gravi ghaliex irrizulta li minghajr dak it-tieni *cash injection* ta` €30,000 ma kellhiex il-finanzi biex ittemm ix-xoghol. Il-Qorti tissottolinea wkoll il-fatt illi l-inginiera taw estensjoni taz-zmien biex V. Attard tqieghed il-cable. Kwindi, ghall-mod kif svolgew il-fatti tal-vertenza, u fl-isfond tal-provi akkwiziti, din il-Qorti tghid illi St. Michael`s ma setghetx tmur ghall-penali.

Din il-Qorti qeghda ghalhekk tilqa` l-eccezzjonijiet tal-kumpannija konvenuta u konsegwentement qeghda tichad it-talba attrici.

2. Il-kontrotalba

It-tliet talbiet li ghamlet V. Attard fil-kontrotalba jingabru fit-talba principali li tithallas is-somma ta' €22,380.

St. Michael's laqghet ghal din il-pretensjoni billi eccepjet li l-kontrotalba kienet intempestiva. Ghall-fondazzjoni attrici, l-istanza ta' V. Attard kienet improponibbli ghaliex skond il-ftehim bejn il-partijiet, it-tieni pagament ta' €30,000 kellu jithallas tliet xhur wara li jitlesta x-xoghol u cioe' fl-1 ta' Ottobru 2009, u li l-ammont bilancjali kellu jithallas fit-30 ta' Dicembru 2009. Inoltre, skond St. Michael's, il-kumpannija konvenuta naqset milli tesegwixxi x-xogholijiet u ghalhekk ma setghetx titlob hlas. Dan apparti li, skond il-fondazzjoni attrici, l-ammont mitlub ma kienx dovut ghaliex kellu jkun l-inginier inkarigat li jiccertifika l-hlas. Skond il-fondazzjoni attrici, il-valur tax-xoghol li tlesta ma kienx jeccedi l-€46,800.

Il-provi li tressqu ghall-accertament tat-talba attrici jghoddu ghall-kontrotalba.

Din il-Qorti diga' kkonkludiet li St. Michael's naqset mill-obbligu taghha li ma taghmilx il-hlas tat-tieni pagament ta' €30,000. V. Attard mhijiex titlob il-hlas ta' dawn it-€30,000, izda qeghda tirreklama l-hlas tax-xoghol u tal-ispejjez li nkorriet.

Jirrizulta illi mal-firma tal-kuntratt, V. Attard thallset €30,000. Skond certifikat tal-inginiera datat 2 ta' Dicembru 2009 (Dok VA3 a fol 63), jirrizulta li x-xogholijiet li saru minn V. Attard sa dakinhar kienu jiswew madwar €50,000. Fl-statement li harget V. Attard u cioe' Dok. VA4 a fol. 64, il-valur ta' x-xogholijiet jidher li kien l-ammont ta' €52,380. Huwa a bazi ta' dan tal-ahhar li V. Attard qeghda titlob il-hlas tal-bilanc ta' €22,380.

Il-klawsola 1.23 ("Variation") tal-kuntratt ta' appalt taqra hekk –

If the contractor claims that any variation involves extra cost under the contract and/or the extension of the period of completion, he shall give notice to the Engineer in writing before proceeding with the work, failing which the Contractor shall have no valid claim for compensation and/or extension of the Contract period. In case of disagreement the contractor is not bound to carry out the said work.

Fuq l-iskorta tal-emails li kienu prezentati mill-Ing. Cuschieri fl-udjenza tas-16 ta' Novembru 2010, jidher li V. Attard kienet infurmat lill-inginiera li l-ammont mehtieg sabiex issir il-cable kien se ikun aktar minn €30,000. Fl-ahhar tal-pagna ta' Dok CC4 a fol 87, hemm risposta ta' Vincent Attard ghal email datata 6 ta' Ottobru 2009. Ighid hekk –

As we informed you before the cost of the cable only is far more expenses than the deposit Mr. Carabott paid. Supplier wants payment prior to delivery.

It-twegiba tal-Ing. Cuschieri b'email tieghu tas-7 ta' Ottobru 2009 tghid –

I shall not authorise any further payment from Mr. Carabott to you if you do not give me a copy of the order of the cable. It is not true that the cost of the cable is more than 30,000 euro.

F'email tas-27 ta' Ottobru 2009 (Dok AC9 a fol. 138), Vince Attard ighid –

As already discussed with you, cables and all materials are ordered. The total sum for this order

amounts to Euro 35,000. Nevertheless, you didnt abide by the contract and issued another payment on the 1st October 2009 as assigned, we ordered everything and as per today we spoke to your Mr. Cuschieri ...

Il-fatt li x-xogholijet effettivament swew aktar minn €30,000 kien wara konfermat mic-certifikat tal-inginiera (Dok VA3 a fol 63).

Dan premiss, din il-Qorti tirrileva illi fl-ewwel mit-tliet talbiet li jaghmlu r-rikonvenzjoni, V. Attard qeghda titlob mill-Qorti dikjarazzjoni li St. Michael`s kisret l-obbligi taghha skond il-kuntratt ta` appalt. Din il-Qorti diga` qalet illi meta St. Michael`s ma ghamlitx it-tieni pagament ta` €30,000 fl-1 ta` Ottubru 2009 hija kienet qeghda tikser l-obbligi taghha. Mhijiex sostenibbli l-pretensjoni taghha illi l-hlas ta` dawk it-€30,000 kien kondizzjonat mat-tlestija tax-xoghol ghax ma rrizultax li l-kuntratt kien ighid dak li St. Michael`s kienet qeghda tippretendi li jghid. Ghalhekk it-tieni u t-tielet eccezzjonijiet tal-fondazzjoni attrici huma respinti.

Ir-raba` eccezzjoni qeghda tkun respinta wkoll in vista tal-applikazzjoni minn din il-Qorti ghall-kaz tal-lum tal-principju *inadimplendi non est adimplendum*.

Il-hames eccezzjoni mhijiex fondata. Mill-provi jirrizulta li x-xoghol tlesta sal-grad ta` disghin fil-mija (90%) mhux mija fil-mija (100%) ghaliex kien fadal li ssir il-konnessjoni mas-substation (ara r-rapport tal-Ing. Carmel Cuschieri a fol 92 sa 98).

Is-sitt u s-seba` eccezzjonijiet qeghdin jigu michuda ghaliex l-ammont pretiz minn V. Attard skond Dok VA4 a fol 64 huwa konfortat mid-Dok VA3 a fol 63. Dan tal-ahhar huwa c-certifikat li hargu l-inginiera.

Fil-kaz tal-lum, iz-zewg partijiet kellhom l-obbligi taghhom. Mill-assjem tal-fatti, meqjusa fuq bilanc ta' probabilitajiet, jirrizulta li r-relazzjoni bejn Alfred Carabott u Vincent Attard bdiet bit-tajjeb izda ma baqghetx hekk b'wiehed iwahhal fl-iehor ghal inadempjenzi. Il-kuntratt kien bilaterali u ghalkemm fih kienu ntrodotti mizuri ntizi biex iharsu l-interessi u d-drittijiet tal-partijiet, kien prezunt li d-diversi obbligazzjonijiet kellhom jitwettqu bil-*bona fides*. Fil-kaz tal-lum irrizulta li l-bicca l-kbira tax-xoghol tlesta minn V. Attard wara estensjoni ta' zmien, b'esbors ta' flus li V. Attard kellha taghmel minn gewwa. Forsi mhassba ghal ragunijiet ta' dewmien, St. Michael's ma hallsitx it-tieni *tranche* ta' €30,000. Fl-istess waqt ma setghetx tippretendi li V. Attard tkompli sal-ahhar meta hi baqghet lura mill-hlas ta' dak it-tieni pagament, u dan meta kienet taf, jew messha kienet taf (ghax kellha l-konsulenti teknici taghha) li l-esbors ta' flus minn V. Attard kien jaqbez sewwa it-€30,000 li V. Attard kienet irceviet mal-firma tal-kuntratt. L-ghazla li tfittex ghall-penali meta hija stess kienet inadempjenti kien zball ta' St. Michael's u ghalhekk l-istanza taghha ma kenitx akkolta. Fl-istess waqt, V. Attard baqghet skoperta ghall-esbors li ghamlet. Anke ghalhekk din il-Qorti tghid fil-kaz tal-kontrotalba ghandu japplika l-principju ewkitattiv *omnis labor optat premium* favur V. Attard.

Decide

Ghar-ragunijiet kollha premessi din il-Qorti qeghda taqta' u tiddeciedi din il-kawza billi –

Tilqa' l-eccezzjonijiet tal-kumpannija konvenuta.

Tichad it-talbiet tal-fondazzjoni attrici.

Kopja Informali ta' Sentenza

Tichad l-eccezzjonijiet tal-fondazzjoni attrici għall-kontrotalba.

Tilqa` l-ewwel talba rikonvenzjonali.

Tilqa` t-tieni u t-tielet talbiet rikonvenzjonali billi tikkundanna lill-fondazzjoni attrici biex thallas lill-kumpannija konvenuta s-somma ta` tnejn u ghoxrin elf tliet mija u tmenin Ewro (€22,380) bl-imghax legali b`effett mis-7 ta` Lulju 2010 u cioe` mid-data tan-notifika tal-kontrotalba (ara tergo ta` fol 52).

Tikkundanna lill-fondazzjoni attrici sabiex thallas l-ispejjez kollha ta` din il-kawza.

< Sentenza Finali >

-----TMIEM-----